

Teckenspråk för döva och hörselskadade elever med utvecklingsstörning

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att behärska både svenskt teckenspråk och svenska är värdefullt för att som döv eller hörselskadad kunna vara delaktig i samhälls- och arbetslivet.

Syfte

Undervisningen i ämnet teckenspråk ska syfta till att eleverna utvecklar sin flerspråkighet och tillägnar sig kunskaper i och om svenskt teckenspråk. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska teckenspråk och sitt svenska språk parallellt så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan använda båda språken för att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla språken för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att teckna och avläsa. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags samtal, i texter på svenskt teckenspråk och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter på svenskt teckenspråk enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjlighet att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga teckenspråkiga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor på svenskt teckenspråk.

I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om texter på svenskt teckenspråk från olika genrer och skilda sammanhang. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av teckenspråkig sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande på svenskt teckenspråk ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om det svenska teckenspråkets uppbyggnad, dess historia och utveckling. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper för att göra jämförelser mellan det svenska teckenspråket och svenskan och urskilja likheter och olikheter mellan språken. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om, och tilltro till, den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Undervisningen i ämnet teckenspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att uttrycka sig och kommunicera på svenskt teckenspråk i samtal och texter i olika sammanhang,
- förmåga att tillgodogöra sig och reflektera över olika typer av texter på svenskt teckenspråk,
- förmåga att använda olika medier för att söka information på svenskt teckenspråk, och
- kunskaper om dövas och hörselskadades livsvillkor under olika tider och på skilda platser.

Centralt innehåll

I årskurs 1–4

Teckna, avläsa och samtala

- Samtal, även via digitala medier, med fokus på ett innehåll. Olika former för att ge och ta ordet samt för att påkalla uppmärksamhet.
- Att fråga, kommentera och berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Att ge och ta emot instruktioner.
- Framställningar för olika mottagare. Föremål, bilder och annat som kan stödja framställningen.
- Teckenspråkets struktur i enkla satser. Olika typer av satser och andra icke-manuella grammatiska markörer.

Språkbruk

- Olika sätt att hantera kommunikativa situationer i skolan och familjen.
- Tecken, fraser och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur teckenspråkstolk används vid tolkade samtal.

Teckenspråkiga texter

- Berättande texter för barn.
- Beskrivande och förklarande texter för barn.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter mellan svenskt teckenspråk och svenska.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i elevnära, teckenspråkiga källor.

Kultur och språk

- Teckenspråk i teater, bildkonst och poesi.
- Hur tecken och vardagsfraser används i olika situationer.

I årskurs 5–7

Teckna, avläsa och samtala

- Samtal, även via digitala medier, med fokus på turtagning och fördelning av ordet.
- Att aktivt ta del, ställa frågor, påkalla uppmärksamhet samt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.
- Berättande om fiktiva och verkliga händelser utifrån egna intressen, erfarenheter och upplevelser.
- Framställningar av olika slag och för olika mottagare. Bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel som kan stödja framställningen.
- Att återge delar av innehållet i olika teckenspråkiga texter samt att resonera om budskap och handling.
- Teckenspråkets struktur i enkla satser. Olika typer av satser och andra icke-manuella grammatiska markörer.

Språkbruk

- Olika sätt att hantera kommunikativa situationer i skolan, familjen och närsamhället.
- Tecken, fraser och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur teckenspråkstolk används vid tolkade samtal.

Teckenspråkiga texter

- Berättande texter för barn och unga samt faktatexter och andra texter som är författade på eller översatta till teckenspråk. Texternas innehåll och form.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter i hur texter byggs upp på svenskt teckenspråk och på svenska. Hur tecken, ord, fraser och satser ser ut.

Informationssökning och källkritik

- Att söka teckenspråkig information, till exempel genom intervjuer och på webbplatser för barn.

Kultur och språk

- Teckenspråkets uttrycksformer inom poesi, scen- och bildkonst.
- Samtalsmönster i teckenspråkig kommunikation.
- Skolgång för döva och hörselskadade i Sverige samt skolans betydelse.

I årskurs 8–10

Teckna, avläsa och samtala

- Samtal och diskussioner, även via digitala medier.
- Att aktivt ta del i samtal samt uttrycka åsikter, känslor, tankar och kunskaper. Samtalsregler.
- Berättande och beskrivande för olika syften, mottagare och sammanhang.
- Framställningar av olika slag och för olika mottagare. Analog och digitala verktyg för att planera och genomföra en framställning.
- Bearbetning av egna teckenspråkiga texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Att återge delar av innehållet i olika teckenspråkiga texter samt att resonera om innehållet.
- Teckenspråkets uppbyggnad. Teckenbildning, fras- och satskonstruktioner.
- Teckens form och betydelse och hur tecken kan anpassas i olika sammanhang.

Språkbruk

- Olika sätt att hantera kommunikativa situationer i skolan, familjen och samhället.
- Språkliga strategier för att minnas, lära och strukturera ett material, till exempel tankekartor och digitala verktyg.
- Tecken, fraser och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Synonymer och bildspråk. Teckens och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang och med vem man kommunicerar, till exempel skillnaden mellan att samtala med en kamrat och att kontakta en organisation.
- Kommunikation med personer med dövblindhet och vad man behöver ta hänsyn till i form av språkliga anpassningar, belysning och klädsel.
- Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier.
- Hur teckenspråkstolk används vid tolkade samtal och framställningar. Tolken tystnadsplikt.

Teckenspråkiga texter

- Berättande texters språkliga drag och uppbyggnad, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Beskrivande, instruerande, informerande och argumenterande texter, till exempel nyheter. Texternas uppbyggnad, syfte och form.
- Texter i till exempel digitala forum som är författade av eller handlar om teckenspråkiga personer.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter mellan texter på svenskt teckenspråk och på svenska. Texter som illustrerar skillnaderna mellan språken.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på teckenspråk i olika medier och källor samt genom intervjuer.
- Hur man prövar teckenspråkiga källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kultur och språk

- Teckenspråkets uttrycksformer inom poesi, scen- och bildkonst.
- Teckenspråkets betydelse för att känna tillhörighet och få tillgång till information.
- Teckenspråkets ursprung och förändring över tid.
- Dövas och hörselskadades situation i Sverige och olika delar av världen.
- Teckenspråkets ställning i förhållande till de nationella minoritetsspråken i Sverige.

KUNSKAPSKRAV I ÄMNET TECKENSPRÅK FÖR DÖVA OCH HÖRSELSKADADE ELEVER MED UTVECKLINGSSTÖRNING

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 4

Eleven samtalar om elevnära ämnen och medverkar i att ställa frågor, ge kommentarer och uttrycka åsikter. Eleven medverkar i att berätta om vardagliga händelser. Dessutom ger och tar eleven enkla instruktioner.

Eleven bidrar i samtal om innehållet i teckenspråkiga texter som eleven tagit del av.

Eleven medverkar i att söka information från anvisade teckenspråkiga källor.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 7

Eleven samtalar om bekanta ämnen och **medverkar** i att upprätthålla samtalen. Dessutom **medverkar** eleven i att förbereda och genomföra enkla framställningar.

Eleven **medverkar** i att visa förståelse av teckenspråkiga texter som består av **kända tecken** och bekant innehåll. Eleven **bidrar** också till resonemang om innehållet i teckenspråkiga texter.

Eleven **medverkar** i att söka information från anvisade teckenspråkiga källor.

Eleven **medverkar** i att visa kunskaper om skolan för döva och hörselskadade och dess betydelse.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 7

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 7

Eleven samtalar om bekanta ämnen och upprätthåller samtalen på ett **delvis fungerande** sätt. Dessutom förbereder och genomför eleven enkla framställningar på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven visar **grundläggande** förståelse av teckenspråkiga texter med bekant innehåll. Eleven för också **enkla** resonemang om innehållet i teckenspråkiga texter.

Eleven söker på ett **delvis fungerande** sätt information från anvisade teckenspråkiga källor.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om skolan för döva och hörselskadade och dess betydelse.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 7

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 7

Eleven samtalar om bekanta ämnen och upprätthåller samtalen på ett **fungerande** sätt.

Dessutom förbereder och genomför eleven enkla framställningar på ett **fungerande** sätt.

Eleven visar **god** förståelse av teckenspråkiga texter med bekant innehåll. Eleven för också **utvecklade** resonemang om innehållet i teckenspråkiga texter.

Eleven söker på ett **fungerande** sätt information från anvisade teckenspråkiga källor.

Eleven visar **goda** kunskaper om skolan för döva och hörselskadade och dess betydelse.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 10

Eleven samtalar om varierande ämnen och **medverkar** i att upprätthålla samtalen. Eleven **bidrar** till att framföra åsikter och argument. Eleven **bidrar** till att anpassa sin språkanvändning till olika samtalssituationer. Dessutom **medverkar** eleven i att förbereda och genomföra framställningar.

Eleven visar förståelse av **enkla** teckenspråkiga texter. Eleven **medverkar** i att återge delar av innehållet i olika teckenspråkiga texter och **bidrar** till resonemang om innehållet.

Eleven **medverkar** i att söka och välja information från olika teckenspråkiga källor.

Eleven **medverkar** i att visa kunskaper om teckenspråkets utveckling och om dövas och hörselskadades situation i Sverige och världen.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 10

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 10

Eleven samtalar om varierande ämnen och upprätthåller samtalen på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven framför åsikter och argument på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven **anpassar delvis** sin språkanvändning till olika samtalssituationer. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven visar **grundläggande** förståelse av olika typer av teckenspråkiga texter. Eleven återger delar av innehållet i olika teckenspråkiga texter på ett **delvis relevant** sätt och för **enkla** resonemang om innehållet.

Eleven söker och väljer på ett **delvis fungerande** sätt information från olika teckenspråkiga källor.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om teckenspråkets utveckling och om dövas och hörselskadades situation i Sverige och världen.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 10

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 10

Eleven samtalar om varierande ämnen och upprätthåller samtalen på ett **fungerande** sätt. Eleven framför åsikter och argument på ett **fungerande** sätt. Eleven **anpassar** sin språkanvändning till olika samtalssituationer. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar på ett **fungerande** sätt.

Eleven visar **god** förståelse av olika typer av teckenspråkiga texter. Eleven återger delar av innehållet i olika teckenspråkiga texter på ett **relevant** sätt och för **utvecklade** resonemang om innehållet.

Eleven söker och väljer på ett **fungerande** sätt information från olika teckenspråkiga källor.

Eleven visar **goda** kunskaper om teckenspråkets utveckling och om dövas och hörselskadades situation i Sverige och världen.